A Survey of Dutch Drama before the Renaissance

Hans van Dijk, Wim Hummelen, Wim Hüsken en Elsa Strietman

bron
Hans van Dijk, Wim Hummelen, Wim Hüsken en Elsa Strietman, ‘A Survey of Dutch Drama before the Renaissance’. In *Dutch Crossing* 22 (1984), p. 97-131

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/dijk002surv01_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

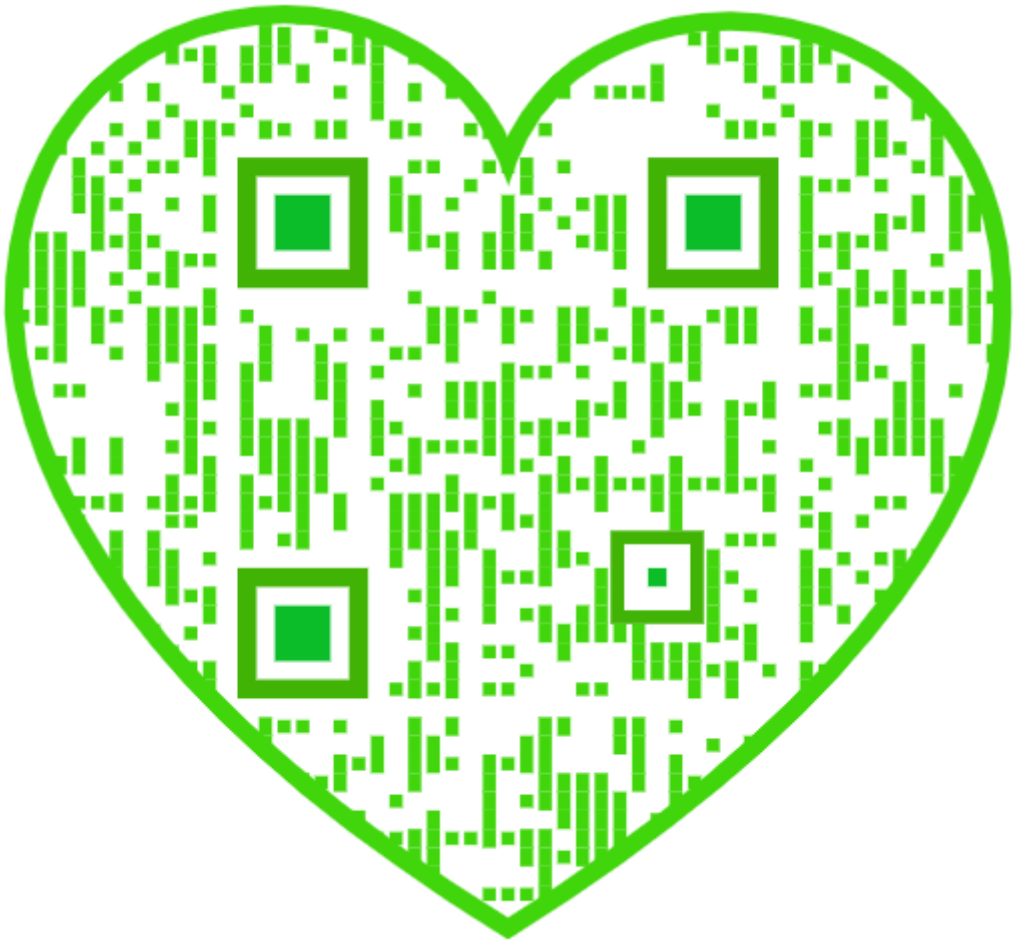

A survey of Dutch drama before the Renaissance

by HANS VAN DIJK, WIM HUMMELEN, WIM HÜLSKEN, and ELSA STRIETMAN

For the greater part Dutch dramatic texts written before the Renaissance have been described in W.M.H. Hummelen's *Repertorium van het rederijkersdrama, 1500-ca.1620* (Assen 1968). The first paragraph of this article consists of Hummelen's introduction to his book at the colloquium *The Medieval Drama of the Low Countries* (Cambridge, 4-6 September 1983); the second one is W.N.M. Hülsken's concerning the newly discovered plays since 1968. In the third section H. van Dijk and E. Strietman are setting out descriptions of the Dutch dramatic texts before 1500 (heading 0), followed by Hummelen's en Hülsken's of the newly found matter (headings 2,4, and 6). Both are in the in the manner of the *Repertorium*, and, together with it, they form a complete and up to date survey of the Dutch drama before the Renaissance.

Outlines of the Repertorium van het rederijkersdrama, 1500-ca.1620

In 1963 I was given the task to compile an inventory of all dramatic texts of the rhetoricians or *rederijkers*. From the 'waning of the Middle Ages' until the beginning of the seventeenth century practically no plays were written which do not show the unmistakenable signs of the *rederijker* style, poetically and dramatically. According to all modern handbooks on Dutch literary history the era of the *rederijkers* began in 1430, the year in which the Duke of Burgundy moved his court from Dijon to Brussels. In political terms, and in the long run, this event was undoubtedly highly significant for the history of the Low Countries. But even though the move to Brussels also brought about a renewed flourishing of the arts in that city, the year 1430 does not have very much to do with the activities of the *rederijkers*. On the one hand it is possible to discern their activities as early as the beginning of the fifteenth century, on the other hand the tradition in manuscript or in printed form of the most important fruit of those activities, their plays, does not begin until the 16th century.

In the present context that fact might not appear particularly important. After all, the literary products of earlier centuries, too, are often preserved in manuscripts of much more recent date. But unfortunately the texts of the *rederijkers* which have been handed down from the 16th and early 17th centuries contain very little information concerning the date of origin. Neither does dating on the grounds of style or language help us here, because the material is extremely homogeneous in this respect. With a few exceptions, the fifteenth-century plays which are presumably present in the voluminous corpus of surviving manuscripts and printed editions cannot be identified as such. In the case of printed editions, it can usually be shown that the writing of the play and the year of publication are either close together or coincide, but in the case of manuscripts the year in which a work was copied out, or the date in which the paper was made, may be the only ascertainable fact. Since a large number of plays have been transmitted in copies dating from about 1600, there is clearly a fair amount of room for speculation.

When one has to collect the texts of the *rederijker* plays, this situation does at least have one advantage, and that is that it is not difficult to draw the borderline of *rederijker* drama at the fifteenth-century end: I included only manuscripts and books written or printed after 1500. At the opposite end, in the 17th century, the line is much more difficult to trace. The influence of the Renaissance does not really make itself manifest until after 1600, but the speed with which this occurs differs according as one is at a smaller or greater distance from the cultural centres, particularly Amsterdam. This also has consequences for the form in which plays have survived. Modern plays are written first and foremost in the cultural centres where they are then *printed*. Old-fashioned plays, even some that can with certainty be dated as 16th-century, were still being bought, sold, performed, and *copied* in such far-flung corners of the country as 's-Gravenpolder, a village of a couple of hundred inhabitants in the province of Zeeland, as late as the eighteenth century.

When compiling my *Repertorium van het rederijkersdrama* I took account of this difference in tempo and the consequent difference between plays in print and those in manuscript form, by excluding printed plays, and including manuscript ones, dating from later than 1620. When sorting them out I started from the overall impression which a play made upon me, and as regards the printed material I included as many borderline cases as possible. On the basis of the *Repertorium* I today count 274 printed and 365 manuscript texts surviving. Of the total of 639, the forty-six plays of which a second version has also been preserved must be discounted, so that the total number of plays is 593.

I hasten to reduce my statement to more manageable proportions. In the first place, there are the borderline cases mentioned

above. Furthermore included as separate plays are the *parts* of a play, as long as they have their own prologues and epilogues. Then the 593 plays which I have counted are not particularly long. The serious ones are between 1000 and 1500 lines long, the farces (ca.80) between 500 and 600, and the dinner-plays (ca.70) which were performed at meals, only about 200 or 300. Plays of even the *average* length of the allegorical plays of France, which is 4000 verses, are quite unknown. This has probably got something to do with the limited size of the performing bodies in the Low Countries, and the frequency and social status of the performances.

Of the plays in manuscript, 145 have been published in print since 1838, on average no more than one a year! Of course, plays which were originally printed have also been republished in the course of this century and the last, but that does not make such a big difference to the accessibility of those plays as it does to those originally circulated as manuscripts.

The accessibility of plays is important because it determines the picture which literary historians may have of the *rederijkers*' work. For many years - indeed even now - the 16th- and 17th-century editions have been the most accessible, gradually supplemented by modern editions. But these most accessible of the *rederijkers*' plays are by no means representative of the genre as a whole. The plays most often printed were those which were less likely to be performed after their first performance and which had therefore lost their value as objects of exchange with other chambers: competition plays and other occasional plays associated with particular historical events and the like. In all they account for over fifty per cent of all printed *rederijker* plays. Also printed was the work of the occasional author, such as the influential humanist Dirck Volckertsz. Coornhert, who was unconcerned that in *rederijker* circles, especially in the 16th century, having one's plays printed was condemned as a sign of ambition and vanity. Quite commonly printed, too, were anti-Catholic plays which could be distributed as pamphlets, and dinner-plays intended for performance in a more intimate circle - at weddings, for instance - which was a fringe area in which others besides the officially organised *rederijkers* were undoubtedly also active. But in the contemporary printed editions of the 16th century there is a virtually total absence of biblical plays and farces.

It was also certainly not only the best plays which went into print. The publication of a collection of all plays entered for a competition meant of course that the work of all competitors was published, good and bad alike. And if this basis of printed plays upon which the literary historians of the nineteenth century founded their opinions was scarcely representative, both in diversity and in quality, the climate in which those opinions had to be formed could hardly be called particularly favourable either.

When considering the 16th century it was common to see things from the point of view of the 17th, our ‘golden age’, and in particular that of a certain group of authors characterized by a strong sense of national self-awareness and a clear orientation on the example of classical antiquity. While developing a 17th-century cultural language these very authors and their immediate forerunners had reacted strongly against the language of the *rederijkers*, who used a profusion of gallicisms. The same authors, of course, considered the *rederijkers*' dramatic forms totally *passé*. It is hardly to be wondered at, then, that literary historians of the nineteenth century generally judged the *rederijkers* fairly hard. The art of the *rederijkers* was seen as a transitional phenomenon, happily of relatively short duration because as early as 1580 the first signs of resistance to it might be seen in the work of those who even at that early stage were arguing for a purer use of language.

What happens when one tries to describe the Dutch morality on the basis of the plays preserved in early printed editions is demonstrated in extreme form by Hardin Craig's *English religious drama in the Middle Ages* (1955, 1978[2]). At the end of the chapter about the morality one finds some remarks about the morality outside Britain. He indicates that there are no German plays but quite a few in France. ‘Holland, if one excepts *Elckerlijk*, had nothing significant. Dutch moralities seem to have been written on set subjects for prices, apparently in answer to proposed questions; such as, What is the greatest service that God has brought forth for the happiness of man?’. In Craig's defence it must be said at once that twentieth-century handbooks of Dutch literature are scarcely any better at helping to avoid misunderstandings such as his. They are likewise based on what has been printed of the *rederijkers*' plays. It is true that this basis no longer consists solely of contemporary editions, and it has also been broadened by the addition of editions of plays surviving only in manuscript form, but the process of broadening progresses slowly and largely unsystematically. In so far as there is any system in it at all it does not always constitute a contribution to the greater representativeness of the material available to the writers of handbooks.

As regards the farces, for example, there is much that has been improved. But here, of course, we are dealing with a genre which came to be better appreciated at quite an early stage, and of which the prospective publisher can easily obtain an overall picture because the majority of the plays have been preserved in only a few clusters. But publishers' concentration on plays by individual playwrights such as Cornelis Everaert, Robert Lawet, and Louris Jansz has thrown up practically no better representatives of the biblical plays. For that reason I concentrated my activities as a (co-)editor of *rederijker* plays on texts of this category.

My dream, however, that the *Repertorium* would direct other editors in their choice is changing into a nightmare. Finding a play that is not mentioned in the *Repertorium* seems to become a sufficient reason to publish it.

In the *Repertorium* the texts are arranged in four groups: 1A-1Z (later supplemented with 5A): manuscript collections of plays; 2 01-2 30: single manuscripts; 3A-3Z (later supplemented with 6A-6E): printed collections of plays; 4 01-4 39: single printed plays. In each category the plays are described in the same way as the plays of the period 1400-1500 and the plays found since the completion of the *Repertorium*, of which a description is given at the end of this article. In the *Repertorium* then follow indices of the places where manuscripts are deposited; of the authors, scribes, and owners; of the technical terms occuring in the material and used to indicate a play; an enumeration of the farces and of the plays based on (hi)story, among which 80 biblical plays (20 based on parables). The *Repertorium* finally summarizes those plays in manuscript the contents of which are not available elsewhere, and concludes with a bibliography and a title-index.

(transl. H.S. Lake)

New discoveries

In the last fifteen years since the publication of W.M.H. Hummelen's *Repertorium van het rederijkersdrama, 1500-ca.1620* new plays have been discovered, manuscripts and old printings have been edited, and as a result of philological research some plays have turned out to belong to different times. However, from time to time plays or editions that should have belonged to the *Repertorium* have popped up too. Without broaching the problem of identifying authors of plays anonymously handed down to us, I would now like to provide you with a few addenda to the *Repertorium*. Most of these facts were collected and noted down by Prof. Hummelen in his own desk-copy of the *Repertorium*, which I was kindly permitted to make use of.

The most important addition to the *Repertorium* consists of thirteen newly discovered hitherto unknown plays. Also there are three plays of which the text was already known, but which are now available in earlier versions. Finally eight plays have been discovered earlier versions of which already existed.

All of the plays in the second and third categories were discovered by coincidence by the chapbook-specialist Herman Pleij and his colleague Rob Resoort from Amsterdam. In the Paris Bibliothèque Nationale and the Wolffenbüttel Herzog August Bibliothek they dug up one sixteenth and two early seventeenth century

collections of rhetoricians' products, containing (for the greater part) refrains and dinner-plays.

As for the three plays which are now available in earlier versions; in regard to Cornelis Crul's dramatic monologue *Een dronckaert die wonder siet* (A drunkard who thinks he sees miracles) we now have at our disposal an edition from the Paris copy of the *Cruyt-hofken* (Botanical Garden; 6H), dated 1600, whereas the oldest known version dated from 1611[1]. Similarly the only known edition of the anonymous *Een lansknecht die teghen zijn schaduwe vecht* (A lansquenet fighting his own shadow) and *Een sot met een marot* (Fool and bauble) were dated 1596, but in Wolffenbüttel Pleij and Resoort found six year older versions in *Een Nieu Refereyn Boeck* (A new refrain-book; 6F)[2]. On top of that the two collections just mentioned contain six different plays in later versions. In the *Repertorium* these plays are numbered 3C57, 3E1-3, 3V1, and 3W1. The popularity of some of these plays should be sufficiently apparent from the fact that two of them are present in two of these booklets! (3U2 and 3W1)

In *Een Nieu Refereyn boeck* (6F) there is only one play hitherto unknown: *Een kwakzalver int Bonte Huys* (A quack in the Gaudy House). The *Cruyt-hofken* (6H) brings two new texts to light: a *Bruyloft-spel van Soet en Suer* (A wedding-play of Sweet and Sour), signed 'Hout dat goet is', the device or motto of Cornelis Meesz. van Hout (the father of one of our better known rhetoricians Jan van Hout), and *Blijden Will en Sotte Cout* (Happy Will and Foolish Talk). The third collection that has been discovered by Pleij and Resoort (6G), also contains two new texts: *Kees Knol en Neel Jans*, signed: 'Liefd baerdt konst', and *Een Kramer die Vrysters verkoopt* (A pedlar selling sweethearts).

Beside these three collections we now have at our disposal seven other newly discovered plays and a fragment of a play only available in a rather difficult to attain 19th-century edition. Four of these plays have come to us in manuscriptform.

In 1870 the Flemish historian and bibliographer Frans de Potter published a fragment from *De Menighe, Elc en Deen en Redene* (Many, Each and The One, and Reason; 2 31)[3]. Unfortunately enough, neither his transcription of the entire play nor the original manuscript

1 See: W.M.H. Hummelen, *Repertorium van het rederijkersdrama, 1500-ca.1620*, Assen 1968, p. 236 (3X1). Codes like '2 31, 6F' etc. for newly discovered plays refer to the *Addenda* listed below.

2 See: Hummelen, *op.cit.*, p. 233 (3U2 and 3U3).

3 See: Frans de Potter, *Schets eener geschiedenis van de gemeentefeesten in Vlaanderen*, Gent 1870, pp. 123-127.

itself can be found. Three other handwritten plays represent more recent rediscoveries. In the Ghent University Library W.L. Braekman found a sixteenth century farce (written approximately in 1567) entitled *Twyf, de Neckere en de Gendarme* (Wife, Devil, and Gendarme; 2 32) in a manuscript otherwise containing rhetoricians' poetry[4]. In the same library Mrs P. Lammens-Pikhaus came across a dinner-play of *Wauter Dicksteert* (2 33) in a collection of pious and ascetic poems, as indicated in the title of her edition of the play[5]. Finally F.C. van Boheemen and Th.C.J. van der Heijden were the lucky finders of *Een spel van sinnen van de wortel van Rethoorijka* (A morality-play of the root of Rhetoric; 2 34) in the 'Criminal Papers' of the Hague Algemeen Rijksarchief[6]. The play dates back to the year 1604.

Four printed plays remain to be mentioned in order to complete our survey of newly discovered rhetoricians' dramatexts. Shortly after publication of the *Repertorium* Herman Pleij drew Hummelen's attention to one of the Amsterdam University Libraries new acquisitions, a play by François Guldepoort: *Een cort Sinspeelken hoe men aen warachtighe Eere gheraken mach* (A short morality-play of how to obtain true honour). It was intended to be performed as a prologue to the *spel van sinne* of the Malines' rhetoricians' chamber De Peoene on the occasion of the Antwerp *landjuweel* in 1561[7]. Prof. Hummelen found a copy of Dirick Schabalie's 'comedy' *Eyghen Bate* (Own Benefit; 4 40) in, again, the Paris Bibliothèque Nationale[8]. Like the *Spel des oproers tot Ephesien* (Play on the Ephesian revolt; 4 42) from the same author, it was printed in Haarlem in 1614, although the original edition was mistakenly dated

4 See: W.L. Braekman (ed), 'Een onbekend Gents handschrift met rederijkersteksten', in: *Jaarboek De Fonteine*: 27-28 (1976-1977) 1, pp. 61-95.

5 See: P. Lammens-Pikhaus (ed), 'Een nog onbekend tafelspel in een bundel vrome en ascetische gedichten', in: *Jaarboek De Fonteine*: 31-32 (1980-1981) 2, pp. 115-128.

6 See: F.C. van Boheemen and Th.C.J. van der Heijden, 'Merct doch dit gruwelijck spectakel van dit gespuis. Uit de geschiedenis van de rederijkerskamer 'De Hofbloemkens' uit De Lier, in: *Uit het Liers verleden*, De Lier 1981, pp. 71-115.

7 University Library Amsterdam, code 0 67-55. Willem Silvius, the famous printer of the *landjuweel's* large play-collection, was also responsible for this publication, although it came off his presses a year later, in 1563.

8 Bibliothèque Nationale Paris, code Yi 1256.

1641[9]. Similarly the *Spel van de V vroede ende van de V dwaeze maegden* (Play of five wize and five foolish virgins; 2 35) cannot be dated back any further than the early sixteenth century, as has been proved by B.H. Erné in his new edition of the *Spelen van Gent*[10].

To finish our enumeration of texts that should be included in a revised edition of the *Repertorium*, as undoubtedly wished for by many scholars, we should return to Mrs Lammens-Pikhaus from the Ghent University once more. To her we owe a reference to a dinner-play, hitherto unnoticed, called *Clerc, Huys-man, Soldaet en Stierman* (Clerk, Farmer, Soldier, and Skipper), performed by four school-children on the occasion of prince William's visit to Monster on June 11th 1589[11].

Sometimes, even after decades, one or more plays the location of which was known in 1774[12] but which vanished afterwards, have been completely by chance retrieved from a lumber-room. In this way Prof. Keersmaekers was able to lay his hands on a collection of four dinner-plays from the early seventeenth century (6A1-6A4), originally bound together with a mid-sixteenth century printing of an *Antigone*-version (7 08)[13]. Unfortunately such a find only occurs very seldom[14]. Thus the biggest loss is still that of the drama-collections K and L from the Haarlem Chamber of Rhetoric

9 Municipal Library Haarlem, code 73G10. See: Hubert Meeus, *Repertorium van het ernstig drama in de Nederlanden 1600-1650*, Leuven 1983, p. 148-149.

10 Cfr B.H. Erné (ed), *De Gentse spelen van 1539*, Vol. 2, Den Haag 1982, pp. 477-478. The standard-edition of this play was made by Marcel Hoebeke, *Het Spel van de V vroede ende van de V dwaeze maegden*, Zwolle 1959.

11 Municipal Library Rotterdam, code 25E11.

12 In this year Willem Kops published his 'Schets eener geschiedenisse der Rederijkeren' in the *Werken van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde* (Leiden, vol. 2, pp. 212-351), the first general survey on Dutch rhetoricians' drama.

13 See: A.A. Keersmaekers, 'Gevonden - verloren - gevonden. Cornelis van Ghisteles vertaling van Antigone e.a. weer terecht', in: *Verslagen en Mededelingen van de Koninklijke Vlaamse Academie*: (1982), pp. 128-142. Meanwhile the Leiden University Library has bought these precious documents.

14 In a recent letter Mrs Lammens-Pikhaus informed me that the indexnumber of *Het beclach van Vlaendren*, mentioned in Hummelen's *Repertorium* (2 23) was completely unknown to the staff of the Ghent State Archives, due to a total renumbering of their manuscripts. Only by sheer chance she was able to find it again, under a new code: Raad van Vlaanderen, hs. 33438.

Trou moet blycken (Loyalty must/should be proved). Now and again we even see our chances of regaining missing plays clearly diminishing: for example, two years ago the librarian of the Ieper Municipal Library informed me that their copy of *Een batement van IIII personagien, den pastoor, den medecyn, den advocaet ende den sot genoempt onnosel* (A joyous play of four characters, the vicar, the doctor, the lawyer, and a fool named Innocent; 4 44) was destroyed in World War I.

There are only fourteen unpublished plays that have been edited for the first time between 1968 and 1983. As in former years there appears to be no apparent policy for the decision to publish one play in preference to another. By and by the *Jaarboek De Fonteine*, an irregularly forthcoming periodical of one of the former Ghent Chambers of Rhetoric, is occupying a more and more important place in the rhetoricians' study of drama and theatre. A register of editions of rhetoricians' drama published after 1968, supplemented with a few earlier publications that are not yet included in the *Repertorium*, is listed under ‘Geraadpleegde werken’.

Addenda to W.M.H. Hummelen, *Repertorium van het rederijkersdrama, 1500-ca.1620*, Assen 1968.

Register van spelen (blz 15-280)

0A Verzameling in het handschrift-Van Hulthem

Ms. K.B. Brussel, no. 15589-15623. Beschrijving: 1 Deschamps, no. 43 en 2 Leendertz, blz. I e.v. Het ms. is een verzamelhs. van c.1410. Het heeft oorspr. c.250 bladen met c.214 teksten van uiteenlopende aard; een aantal bladen is verloren gegaan zodat nu nog slechts 210, ten dele onvolledige, teksten zijn bewaard. De teksten zijn in de regel voorzien van een titel en een volgnummer aan het begin en een opgave van het aantal verzen aan het eind.

0A1 Esmoreit

fol.170v.	Een abel spel van Esmoreit || tconincx sone van Cecielien ende ene || sotternie daer na volghende ||

(volgt het nummer van de tekst in het hs. - CLXIX - en de tekst).

fol.178r. (einde van de tekst van het spel) || Amen .x^{c}.viij verse || (volgt nog een epiloog van 12 verzen).

personen: Robbrecht; De meester (Platus); De coninc (van Damast); De jonge joncfrouwe Damiët; De jonghelinc (Esmoreit); De kersten coninc (van Cecieliën); De vrouwe (van Cecieliën).

editie (o.a.): 1 Duinhoven, blz. 61 e.v.; 1 Van Kammen, blz. 37 e.v.; 1 Roemans, blz. 123 e.v.; (alwaar uitv. lit.opgave); 1 De Maeyer, blz. 95 e.v. (met facsimile van de bron); 2 Leendertz, blz. 1 e.v.

inhoud (o.a.): 9 Kalff II, blz. 22 e.v.; 1 Worp I, blz. 83 e.v.; 1 Te Winkel II, blz. 137 e.v.; 1 Roemans, blz. 29 e.v.; 1 Van Kammen, blz. 9 e.v.

0A2 Lippijn

fol.178r. Hier beghint die sotternie || (volgt het nummer van de tekst in het hs. - CLXX - en de tekst).

fol.180r. (einde van de tekst van het spel) || Nota .c.lxxxiii. verse || (volgt nog een epiloog van 15 verzen) || Amen.

personen: Lippijn; Lippijns wijf; Haer lief; De comere (Trise).

editie (o.a.): 1 Van Kammen, blz. 83 e.v.; 2 Leendertz, blz. 31 e.v.

inhoud (o.a.): 9 Kalff II, blz. 37; 1 Te Winkel II, blz. 145; 1 Worp I, blz. 96.

0A3 Gloriant

fol.213r. Een abel spel ende een edel dinc || vanden hertoghe van Bruuyswijc || hoe hi wert minnende des roede || lioens dochter van

Abelant || Ende ene sotternie na volgende || (volgt het nummer van de tekst in het hs. - CCV - en de tekst).

fol.221r. (einde van de tekst van het spel) || Nota .xi^{c}. ende .xli. verse.

personen: Gheraert; Godevaert; Die hertoghe (Gloriant); Florentijn; Rogier; Floerant; Die roedelioen; De hangdief.

editie (o.a.): 1 Van Kammen, blz. 97 e.v.; 3 Roemans, blz. 70 e.v. (alwaar uitv. lit.opgave); 2 Leendertz, blz. 38 e.v.

inhoud (o.a.): 9 Kalff II, blz. 25 e.v.; 1 Worp I, blz. 86 e.v.; 1 Te Winkel II, blz. 139 e.v.; 3 Roemans, blz. 30 e.v.; 1 Van Kammen, blz. 10 e.v.

0A4 Die buskenblaser

fol.221r. Hier beghint die sotternie || (volgt de tekst).

fol.223r. (einde van de tekst van het spel) || .ii^{c}.vi verse || (volgt nog een epiloog van 4 verzen) || Nota.

personen: Die ierste man; Die ander man; Sijn wijf (echtgenote van Die ierste man); Gheert sijn ghebuer.

editie (o.a.): 1 Van Kammen, blz. 148 e.v.; 2 Leendertz, blz. 70 e.v.

inhoud (o.a.): 9 Kalff II, blz. 37 e.v.; 1 Te Winkel II, blz. 146; 1 Worp I, blz. 96.

0A5 Lanseloet van Denemerken

paralleltekst: 1U27, 4 17.

fol.223r. Een abel spel van Lanseloet van || Denemerken hoe hi wert minnende || ene joncfrouwe die met sijnder moerder [sic!] || diende. Ende ene sotternie na || volghende || (volgt het nummer van de tekst in het hs. - CCVI - en de tekst).

fol.230r. (einde van de tekst van het spel) || Nota ix^{c}.liii. verse.

personen: Lanseloet; Sanderijn; Sine moeder; Die ridder; Des ridders warandehuedere; Reinout.

editie (o.a.): 1 Van Kammen, blz. 163 e.v.; 2 Roemans, blz. 81 e.v. (alwaar uitv. lit.opgave); 2 Leendertz, blz. 78 e.v. (met opgave van de varianten in verschillende drukken).

inhoud (o.a.): 9 Kalff II, blz. 24 e.v.; 1 Worp I, blz. 88 e.v.; 1 Te Winkel II, blz. 141 e.v.; 2 Roemans, blz. 22 e.v.; 1 Van Kammen, blz. 12 e.v.

0A6 Die hexe

fol.230r. Hier beghint de sotternie || (volgt de tekst).

fol.230v. (einde van de tekst van het spel) || .c.x. verse.

personen: Machtelt; Luutgaert; Juliane.

editie (o.a.): 1 Van Kammen, blz. 204 e.v.; 2 Leendertz, blz. 115 e.v.

inhoud (o.a.): 9 Kalff II, blz. 40 e.v.; 1 Te Winkel II, blz. 147; 1 Worp I, blz. 96.

0A7 Drie daghe here

fol.231v. Ene sotte boerde ende ene || goede sotternie || (volgt het nummer van de tekst in het hs. - CCIX - en de tekst).

fol.234v. (eind van de overgeleverde tekst; expl.:) Te doene dat ic haer bevele (de rest is verloren doordat tussen fol.234 en fol.235 een blad ontbreekt).

personen: Messagier p; Ghebuer (Imberecht); Jan; Bette; Wijf (Lijsbet).

editie (o.a.): 1 Stellinga, blz. 7 e.v.; 2 Leendertz, blz. 119 e.v.

inhoud (o.a.): 9 Kalff II, blz. 39 e.v.; 1 Te Winkel II, blz. 146 e.v.; 1 Stellinga, blz. 95 e.v.; 1 Worp I, blz. 97.

0A8 Truwanten

fol.235r. (begin van de overgeleverde tekst; inc.:) Comt voert den hals moeti breken (het oorspronkelijke begin van het stuk is

	verloren doordat tussen fol.234 en fol.235 een blad ontbreekt).
fol.235v.	(einde van de tekst van het spel) || Nota. .C.xcvi. verse.
	personen: De maerte (Suster Lutgaert); Die vrouwe; Die brueder (Everaet); Die duvel c.

editie (o.a.): 1 Werkgroep, blz. 28 e.v. (met facsimile van de bron); 1 Stellinga, blz. 31 e.v.; 2 Leendertz, blz. 132 e.v.

inhoud (o.a.): 9 Kalff II, blz. 41; 1 Te Winkel II, blz. 146; 1 Stellinga, blz. 98; 1 Worp I, blz. 97.

0A9 Vanden winter ende vanden somer

fol.235v. Een abel spel vanden Winter || ende vanden Somer. Ende ene || sotternie na volghende || (volgt het nummer van de tekst in het hs. - CCXI - en de tekst).

fol.239v. (einde van de tekst van het spel) || Nota .vi^{c}.xxv. verse.

personen: Die Somer; Die Winter; Loiaert; Moiaert; Clappaert; Bollaert; Die cockijn; Venus.

editie (o.a.): 1 Van Kammen, blz. 213 e.v.; 1 Stellinga, blz. 39 e.v.; 1 Antonissen, blz. 45 e.v.; 2 Leendertz, blz. 135 e.v.

inhoud (o.a.): 9 Kalff II, blz. 18 e.v.; 1 Worp I, blz. 91 e.v.; 1 Te Winkel II, blz. 143 e.v.; 1 Antonissen, blz. 8 e.v.; 1 Stellinga, blz. 91 e.v.; 1 Van Kammen, blz. 14.

0A10 Rubben

fol.239v. Hier beghint die sotternie || (volgt de tekst).

fol.241v. (einde van de tekst van het spel) || Nota .ii^{c}.xlv. verse.

personen: Rubben; Dwijf, Gosen.

editie (o.a.): 1 Van Kammen, blz. 241 e.v.; 1 Stellinga, blz. 72 e.v.; 2 Leendertz, blz. 152 e.v.

inhoud (o.a.): 9 Kalff II, blz. 38 e.v.; 1 Te Winkel II, blz. 145 e.v.; 1 Stellinga, blz. 97 e.v.; 1 Worp I, blz. 97.

0B1 Van den somer ende van den winter

Ms. U.B. Gent, no. 29(1). Beschrijving: 2 Leendertz, blz. LXI e.v.; 1 Derolez, blz. 3. Het betreft een ongevouwen blad papier, aan twee zijden

beschreven in de vijftiende eeuw, c.1436 (?). Het vel is afgesneden, wat tekstverlies tot gevolg heeft gehad.

(fol.1r)	(opschrift en eerste clauskop ontbreken; inc.:) Wat hou wat hou waer willen dese liede
	(lijst van personages in margine)
	(eind van de overgeleverde tekst; expl.:) Hebben ramp diet benien (de rest van het spel ontbreekt)
(fol.1v)	(verzoekschrift door Geeraard van Woelbosch, gericht tot 'de heeren vander wet' te Gent)
	personen: De sot; De balju vanden snee; De somer; De scamel man; De rike vrecke; Ontfarmicheyt; De Waerheit; Gherechticheyt; Ghiericheit; Vast houden.
	editie: 2 Leendertz, blz. 436 e.v.

0C1a Die eerste bliscap van Maria

Ms. K.B. Brussel, no. IV 192. Beschrijving: 1 Deschamps, no. 44a. Op blad voorin geplakt een aantekening van J.F. Willems, die het spel toeschrijft aan de Rhetorijkkamer de Kersouwe en het c.1444 dateert.

fol.2r.	Dierste prologhe || (volgt de tekst van de proloog, 75 vss.)
fol.3r.	(einde van de proloog)
fol.3v.	(in andere hand: lijst van personages en acteurs)
fol.4r.	(begin van de tekst van het spel, 1975 vss.)
fol.44r.	(einde van de tekst) || Selete
fol.44v.	De naprologhe
fol.45r.	(volgt de tekst van de epiloog, 31 vss.) || (volgt aantekening:) U van my mach || werden gheseyt || En die fame breijt // vrij sonder helen || Dat tcoren-bloemken tavont wat || sots sal spelen.
fol.45v-46r.	(blanco)

personen: Nijt; Lucifer; Tserpent; Eva; Adam; God; Een ingel; Een kint; Dander kint; Seth; Een ander (patriarch); David; Job; Ysayas, Bitter Ellende; Innich Gebet; Ontfermicheit; Gherechticheit; De Waerheit; De Soen Gods; De Heilige Geest; De Vrede; Joachim; Een priester; Dander priester; Bisschop; Anna; Een gebuer; Dander gebuer; Ons vrouwe; Een

jongelinc; Dander jongelinc; Die derde jongelinc; Joseph; Gabriël; Een duvel.

editie (o.a.): 1 Beuken, blz. 54 e.v.; 1 Endepols, blz. 53 e.v.; 2 Moltzer, blz. 239 e.v.; 1 Willems, blz. 37 e.v.; 1 De Vreese, blz. 1 e.v.

inhoud (o.a.): 2 Moltzer, blz. XIII; 9 Kalff II, blz. 311 e.v.; 1 Worp I, blz. 24 e.v.; 1 Te Winkel II, blz. 344 e.v.

0C1b Die eerste bliscap van Maria

Ms. U.B. Leuven, z. sign. Beschrijving: 1 De Schepper, blz. 43 e.v.

(fol.I/1r)	(inc.:) Derfsonde werdt bi haer ontladen
	(expl.:) Los benic van allen toorne
(fol.I/1v)	(inc.:) Want my dingel heeft verhueght
	(expl.:) Op den uwen ghy hittelyck laeyt
(fol.I/2r)	(inc.:) U groote gewichte es openbaer
	(expl.:) Wat soudense dien goeden man so besca[men]
(fol.I/2v)	(inc.:) Voer [al] dat volck in vollen temple
	(expl.:) En so hem God gheen en verleent
(fol.II/1r)	(inc.:) *Dingel* || So hoort na my
	(expl.:) Lof salich kint gebenedyt
(fol.II/1v)	(inc.:) Van Gode die ons die boetscap brachte
	(expl.:) Vader ick ben geneghen
(fol.II/2r)	(inc.:) *ij*^{e} *jonge* || Dat es sy warachtich
	(expl.:) Tes messelyck wie onsen meskief genesen sal
(fol.II/2v)	(inc.:) Syn roede sal bloeyen die brugom wesen sal
	(expl.:) Wiens roeye dat bloeyt mach wel verblyen
	personen: zie 0C1a.

editie: 1 De Schepper, blz. 43 e.v.
(facsimile van de bron)

inhoud: zie aant. bij 0C1a.

0D1 Die sevenste bliscap van onser vrouwen

Ms. K.B. Brussel, no. II 478. Beschrijving: 1 Deschamps, no. 44b.

π1r.	Die vii[ste] blyscap || van onser vrouwen
π1v.	Den tijt is cort de [doot] || is snel wacht u || van sonden soo doedij || wel 1681 || Joannes Verheijleweghe || Als kerckmeester van Onse Lieve Vrauwe || van de Savel
fol.1r.	Ghespeelt bij Franchoys van Ballaer || facteur van Bruessele Anno 1559 - || daer naer noch 1566 || (volgt lijst van requisieten)
fol.1v.	Dierste prologe || (volgt de tekst van de proloog, 60 vss.)
fol.2r.	(einde van de proloog)
fol.2v.	(blanco)
fol.3r.	(begin van de tekst van het spel, 1632 vss.)
fol.36v.	(einde van het spel) || Amen || De na prologhe || (volgt de tekst van de epiloog, 41 vss.)
fol.37r.	(einde van de epiloog) || (in andere hand:) Es den zulcken wel int ghedachte || Maer al dat wy doen daghen en nachten || Es tuwer eeren in alder wijs
fol.37v.	En op dat ghy verblyen muecht in dit || saysoen al || compt tavont en hoort || compt tavot en
fol.38r-v.	(blanco)
fol.39r.	1680 || Joannes Verheijleweghen || Geeraerdt *personen*: Maria; Sint Jan; Een jode; Dander jode; Potestaet; Douwere; God; Gabriël; Een gebuer; Dander gebuer; Die derde gebuer(inne); Peter; Andries; Mathijs; Bertelmeeus; Pauwels; Jacob; Philips; Symon; Lucifer; Een viant; Dander viant; Michael; Een ingel; Dander

ingel; Confessor; Een maecht; Dander maecht; Die derde maecht; Thomaes.

editie (o.a.): 1 Beuken, blz. 142 e.v.; 1 Endepols, blz. 151 e.v.; 2 Leendertz, blz. 329 e.v.

inhoud (o.a.): 9 Kalff II, blz. 312 e.v.; 1 Worp I, blz. 28 e.v.; 1 Te Winkel II, blz. 348 e.v.

0E1 Abraham en Sara

Ms. Gemeente-archief Zutphen, Verzameling Handschriftfragmenten 3-8. Van het spel is slechts een

fragment van de rol van Sara overgeleverd. Beschrijving: 1 Gimberg, blz. 280.

(fol.1r)	(onleesbare tekst, 1 regel)
(fol.1v)	(inc.:) *Sara tot Abraham*
	(expl.:) Here wat ister geschiet ick en || lachte niet
	personen (o.a.): Abraham; Sara; Agar.
	editie: 1 Gimberg, blz. 280 e.v.

0F1 □ Antichrist

Verblijfplaats onbekend. Beschrijving: 1 Gessler, blz. 137 e.v. Het betreft vier tekstfragmenten, overgeleverd op drie papieren tekstbladen uit de vijftiende eeuw.

(fragm.A)	(inc.:) Alle den langhe somertijt
	(expl.:) Ich maec uch quyt volcomelike || ... ende te rike || ... ic uch bringhen
(fragm.B)	(inc.:) Ende segt dat du best Godes sone
	(expl.:) Antikerst broeder ende lieve vreent
(fragm.C)	(inc.:) ... lant || Ende heeft hi ons so veel beiaghet
	(expl.:) Achter lande predeken ende lie(ghen)
(fragm.D)	(inc.:) ... (die) werlt in mijn hande || Also wale van lieden als van beesten
	(expl.:) Dode ic algader ghelyc
	NB: Conform brief d.d. 6 februari 1984 van de conservateur bevindt dit hs. zich niet (meer) in de Luikse Archives de l'Etat.
	personen: Antichristus; Populus; Patres; Helias; Enoch; Judeï; Famuli; Lucifer; Raepallop; Lichtvoet; Berit.
	editie: 1 Gessler, blz. 139 e.v.
	inhoud: 3 Van Mierlo, blz. 166.

2 31 □ De menighe, elc en deen en redene

Ms. Klooster der Zwarte Zusters, Oudenaarde. Beschrijving: 1 De Potter, blz. 123.

	Tafelspel van vier personnagen. || Deerste gheheeten De Menighe, als een rijcke man. || (volgt de tekst van het spel)
	personen: De Menighe; Elc en deen; De Redene; Gods Wille.
	editie: (ged.) 1 De Potter, blz. 123 e.v.
	inhoud: 1 De Potter, blz. 123 e.v.

2 32 Twyf, de neckere en de gendarme

Ms. U.B. Gent, Hs. 1682. Kartonband, convoluut met doorlopende foliering in moderne hand. Papier. 44 bladen, waarvan 40 genummerd. Afmetingen spel: 15 × 21,5 cm.

π1r-π2v.	(blanco)
π3r.	Oude Geschrevene Vlaemsche Gedichten (moderne hand)
π3v.	(blanco)
fol.1r-29v.	(diverse teksten)
fol.30r.	Een spel || Twyf beghint (volgt tekst)
fol.37v.	(einde van de tekst van het spel) (overdwars:) Referein ende [es]bactementen (andere hand?)
fol.38r-40v.	(diverse teksten)
χ1r-χ1v.	(blanco)
	personen: Twyf; De Man, Den Neckere; De Gendarme.
	editie: 1 Braekman, blz. 80 e.v.

2 33 Wauter Dicksteert

Ms. U.B. Gent, Hs. 905. Perkamentband, convoluut met doorlopende foliering. Papier. 51 bladen, waarvan 44 genummerd. Afmetingen: 168 × 219 mm.

π1r-π4v. en fol.1r-40v.	(diverse teksten)

fol.41r.	Een tafel speelken van twee || persoonagien / een man gheheeten || Wauter Dick=steert / en een vrauwe || ghenaempt / Beerte / || (volgt tekst)
fol.44r.	Finis van desen / Alst Godt belieft zalt || beter wesen / anno. domini. 1631. den || viii. julius.
fol.44v.	(blanco)
χ1r-χ3r.	(diverse teksten)
χ3v.	(blanco)
	NB: 'Als 't Godt belieft' is volgens 1 Van Doorninck I, p. 20, het devies van zowel Frans Fraet als van Adriaen Wils (1570-1634/1638). 1 De Kempenaer, p. 20, corrigeert de naam 'Wils' in 'Willis'.
	personen: Wauter Dicksteert; Beerte.
	editie: 1 Lammens-Pikhaus, blz. 120 e.v.

2 34 De wortel van retoorijka

Ms. Algemeen Rijksarchief 's-Gravenhage, Archief Hof van Holland, Inv.no. 05207, 'Criminele Papieren 1606', portefeuille A, nr. 6. Papier. 19 bladen, ongenummerd. Afmetingen: 16 × 21 cm. Voorzijde omslag ontbreekt.

(fol.1r)	(blanco)
(fol.1v)	Een spel van sinnen van de || wortel van rethoorijka || 1604 || (volgt lijst van personages)
(fol.2v)	Eerst Nijt tot de waerheijt || (volgt de tekst van het spel)
(fol.19r)	(einde van de tekst van het spel) || Finis || gaet so godt wil // Lanck 1063 Regelen || 1604
(fol.19v)	(blanco)
	NB: 1 Van Boheemen en Van der Heijden stellen het spel op naam van Rutgaert Jansen. De tekst moet echter dertig tot veertig jaar voor 1604 geschreven zijn.
	personen: Nijt tot de waerheijt; Smeeckende looghen; Rethorijca; Proper

materije; Wech dragende reden;
Inwendich verstant; Lustich dicht;
Schiftuerlick Godts woort.

inhoud: 1 Van Boheemen, blz. 97 e.v.

editie: in voorbereiding.

2 35 □ Spel van de v vroede ende van de v dwaeze maegden

Ms. Klooster der Zwarte Zusters, Pamele. Beschrijving: 1 Hoebeke, blz. 7-13. (Titelbeschrijving naar 1 Ketele)

Het spel van de v vroede ende van de v dwaeze maegden. || Pause. || Prologhe. || (volgt de tekst van het spel)

personen: Vreese; Hope; Caritate; Gheloove; Ootmoedicheit; Tijtverlies; Roeckeloose; Hoverdie; Ydelglorie; Zottecollacie; Den Brudegoem; Lucyfer; Scerponderzouc; Quadenraet; Pelsabuic; Maria.

inhoud: 1 Kalff I, blz. 219 e.v.; 9 Kalff I, blz. 318 e.v.; 1 Van Mierlo II, blz. 231 e.v.; 1 Worp I, blz. 30 e.v.

editie: 1 Ketele, blz. 11 e.v.; 2 Leendertz, blz. 388 e.v.; 1 Hoebeke, blz. 96 e.v.

4 40 Aen warachtighe eere gheraken

d. Francois Guldepoort

4^0. 8 bl. 46 rr. sign. A^{1-4} -B^{1-4}. Goth. Ex. U.B. Amsterdam, sign. 0 67-55.

A1r

Een cort Sinspeelken hoe=||men aen vvarachtighe Eere gheraken mach, nieu ghe-||maect ende ghespeelt van der Peonen tot Mechlen/ inde stede van eender || Prologhen voor Tspel van sinne by der seluer Peonen Thantwer=||pen te voren ghespeelt op de vraghe: Dwelck den || mensche aldermeest tot consten || verwect. || *Virtus propter se expetenda*. || Hier in vindy cleerlijck || Dat de Deucht om haer selfs wille is begheerlijck. || (vignet met tekst:) Scrvtamini || Tantvverpen, || Op de Camerpoort brugghe inde gulden Enghel/ by Willem

	Sil=‖vius/ Drucker der Con. Maiest. An. 1563. ‖ Met Priuilegie voor ses Iaren.
A1v	Inhoudt vant Priuilegie: (ondertekend:) De Perre. ‖ Personagien. ‖ (volgt lijst)
A2r	(begin van de tekst van het spel)
B4r	(einde van het spel) ‖ *Goet ront* ‖ Peone.

B4v	(vignet met tekst:) Scrvtamini *personen*: Deucht; Eere; De Sulcke; Eerghiericheyt; Practijcke; Ydel glorie; Den Tijt; Ootmoedicheyt; Schande.

4 41 Eyghen bate

d. Dirick Schabalie

4^0. 14 bl. 42 rr. sign. A^{1-8} -B^{1-6}. Goth. en Lat. Ex. B.N. Paris, sign. Yi 1256.

A1r	Een aerdighe || komedie || Van || Eyghen || Bate || door || Dirick Schabalie || (vignet met tekst:) draecht maer kennis || Ghedruckt tot Haerlem. || By my Jacob Pauwelsz. Houwaert/ || voor Daniel de Keyser, Boeckvercooper/ || woonende aen de Merct/ anno 1614.
A1v	(blanco) (in modern handschrift:) Plaisante comedie de || l'Amour de soi, || par *Dirick Schabalie*. || Harlem, || J. Pauwelsz, || 1614.
A2r	De Personagien. || (volgt lijst)
A2v	Aen de Soylisten. || (volgt gedichtje, ondertekend:) Weest soo ghesint.
A3r-A3v	Cort inhouden deser || comedie. || (volgt tekst, ondertekend:) Weest soo ghesint. || (ornament)
A4r	T'begin der Comedie/ || De eerste Personagie is Onversochte Mensche, || komt wt ende seyt: || (volgt de tekst van het spel)
B6r	(einde van de tekst van het spel, ondertekend:) Weest soo ghesint. || (ornament) *personen* (volgens lijst): Onversocht Mensch; Eenvuldicheyt; Listicheyt; Bedroch; Sterckheyt; Goet Onderscheyt; Schijn-deucht; Vele; Schoon-Tael; Eyghen bate.

4 42 Clerc, huys-ma, soldaet en stierman

d. W.Ph. du Rieu

4^0. 24 bl. 48 rr. sign. A^{1-4}-F^{1-4}. Goth. Ex. Gemeentebibliotheek Rotterdam, sign. 25 E 11.

A1r	Tafel-spel, || Ghecelebreert tot Monster/ by vier School=kinderen || over de Tafel van sijn Excellentie des hoochgeboren Vorst || ende Heere Graef Mauritius van Nassou/ gheboren Prince van Oraengien/ ||

	Catzenelleboghe/ Dietz/ Vianden/ etc. Marcgrave tot Vlissinghen ende ter Veer/ Heere || ende Baroen van Breda/ Diest/ Grimbergen/ Arlay/ Noseroy/ Chastelbelain/ Gouver=||neur ende Capiteyn generael over Hollant / Zeelant/ West Vrieslant ende Wtrecht / die als || eyghen ende gheboren lantds-Heer [sic!] solemnelijcken is ghehult gheweest tot Monster/ Poeldijc ende Losduynen/ op den xj. Junij/ Anno 1589. || Ghemaect door W. Ph. du Rieu, Schoolmeester tot Monster voorseyt: met || zekere voor-reden, in-hondende [sic!] den klaren in-hout van het zelve || Tafel-spel, tot stichtinghe van allen Vromen. || Noch zijn hier achter by ghevoecht door den Dienaer des Godlijcken || Woorts P.M. twee godtsalighe vermaninghen wt Godes || Woort / aen sijne Excellentie / ende den Ede=||len Heeren Staten van Hollant / ende der || zelver Bont-ghenoten. || (vijf Bijbelcitaten: Proverb. 20 1; 1 Cor. 6 18; Esaye 32 8; Prov. 14 28; Prov. 21 31 || Tot Rotterdam, || By Jan van Waesberghe/ inde Fame/ op de || Merct. M.CCCCC.LXXXIX.
A1v	(blanco)
A2r	Voor-reden.
A4r	(einde proloog) || Ghedaen tot Monster den derden Iunij 1589.
A4r	Tafel-spel, || ghecelebreert tot Monster by vier || School kinderen. || (volgt tekst)
B2v	(einde van de tekst van het spel) || Vive Nassav en Oraengnien. || Finis.
B3r	Tvvee vermaninghen || aen || Syne Excel *lentie*, van Nassau/ || ende de Edele Heeren Staten van Hollant/ ende || der selver ghetrouwen Bont-ghenooten/ met som-||mighen versen betreffende sijnder Excellentie || inhuldinghe tot Monster. XV.LXXXIX. || den XI. Junij. || Door || P.M. Dienaer des heylighen Evangelij.

F4v	Finis. || (in handschrift:) Nota. || Typographus vt est imperitus linguae latinae/ || hic saepius in his errauit *personen*: Clerc; Huys-man; Soldaet; Stierman.

4 43 Het oproer tot Ephesien

d. Dirick Schabalie

4^0. 15 bl. 36 rr. sign. A^{1-8} -B^{1-7}. Goth. en Lat. Ex. Stadsbibliotheek Haarlem, sign. 73G10. Beschrijving: 1 Meeus, blz. 148 e.v.

A1r	Spel || Des || oproers || Tot || Ephesien, || door || Dirick Schabalie. || (vignet met tekst:) draecht maer kennis || Ghedruckt tot Haerlem, || By my Jacob Pauwelsz. Houwaert/ || voor Daniel de Keyser, Boeckvercoper || woonende aen de Merct/ anno 1641. (lees: 1614)
A1v	(blanco)
A2r	Cort inhouden deser Comedie. || (volgt korte inhoud) || Beelden vant oproerich Spel. || (volgt lijst van personages)
A2v	Spel des || oproers || Het eerste Deel/ || Paulus predickende tot Ephesien || spreeckt: || (volgt de tekst van het spel)
B7r	Einis. (sic!)
	personen (volgens lijst): Paulus; Goet ghehoor; Ghelaten Mensch; Partije; Oproer; Vervolch; Demetrijo; Aertsch Ghewin; Heeren (lees: Heeten) yver; Valsche Gods-dienst; Alexander; Stadts Schrijver; Rey der Bekeerde; Choor de (sic!) Leerlickheyt.
	NB: Een Rey der Bekeerde komt in het spel niet voor.

4 44 □ Pastoor, medecyn en advocaet

Ex. Openbare Stedelijke Bibliotheek Ieper (volgens brief d.d. 7-1-1981 van O. Mus, bibliothecaris, in de Eerste Wereldoorlog verloren; titelbeschrijving naar 1 Sepp, blz. 81).

Een batement van IIII personagien, den pastoor, den medecyn, den advocaet ende den sot genoempt onnoosel.

personen: Pastoor (?), Medecyn (?), Advocaet (?), Onnoosel.

NB: 1 Diegerick, blz. 23, geeft als titel: *Een ghevoechelic* [lees: ghenoechelic] *battement van vier personnaigen*. Ghedruckt t'Yper. 1549.

6F Een nieu refereyn boeck

8^0. Oblong. 88 bladen, waarvan 2 ongenummerd. 22 rr. Sign. A^{1-8} -L^{1-8}. Goth. Ex. Herzog August Bibliothek

Wolffenbuttel, sign. Lp 134. Beschrijving: 1 Pleij, blz. 401 e.v.

π1r	Een. || ¶ Nieu Refereyn boeck vol || Amoureuse ende sotte ofte boertelicke Refereynen/ die || noyt in druck zijn gheweest/ by een vergadert tot groote verma=||kelijckheyt van alle vrolijcke maeltijden bruyloften ende bancket=||ten al waer de selue sullen ghesproken worden. || ¶ Oock zijn hier by ghevoecht sommighe ghenoechelijcke || Tafel-Spelen van een Personagie. || ¶ Noch is hier by gheuoecht een seer nut ende Gheestelijck || Refereyn boeck/ elck met zijn Tafel/ om elck Refereyn by || zijn Stock-reghel lichtelijck te connen vinden. || (ornament) || Ghedruckt tot Amstelredam By Barent Adriaensz. Woonende Inde || Warmoestraet Int Gulde Schrijf-boeck. 1590.
π1v	Voor-reden.
blz.	1 Hierna volghen veel schoone nieuwe || Amoreuse Refereynen. || (volgen 62 refreinen en 1 epigram)
blz. 95	¶ Hier nae volghen verscheyden || Nieuwe Revereynen int Sodt || (volgen 30 refreinen)
blz. 145	Hier nae volght een Taefel Spel van een Lants=||knecht die teghen zijn eyghen schaeduwe vocht. (paralleltekst van 3U2)
blz. 151.	(einde van de tekst van het spel) || Nota. || (volgt tekst) || Finis.

6F1 Een kwakzalver int bonte huys

blz. 152.	(ornament) Een schoon lachelijck Taefel-Speelken || van een Quacksalver. || (volgt de tekst van het spel)
blz. 154.	(einde van het spel) *persoon*: kwakzalver *inhoud*: 1 Pleij, blz. 404.
blz. 154.	Een Taefel spel van een personagie || een Sot spelende met een Marot. (paralleltekst van 3U3)
blz. 156.	(einde van de tekst van het spel) || Finis.
blz. χ1r	Register vande Amoureuse ende Sotte Refereynen || die in desen boeck begrepen zijn / om lichtelijck elck by zijn stock Reghel vol=||ghende den A.B.C. te mooghen vinden. Oock de Sotte Revereynen || by dit ¶ te mooghen kennen.

blz. χ1v	(einde register) || t'Amstelredam by Adriaen Barentsz. Wonende Inde Warmoestraet || Int Gulde Missael, Anno 1590.
blz. 157	Hier na volghen sommighe seer schoone || Gheestelijcke Refereynen. || (volgen 8 refreinen)
blz. 172	(einde tekst refreinen) || Register vande Geestelicke Refereyne*n*. || (volgt register) || Finis.

6G Nieu tafelspel

8^0. 20 bl. 38 rr. Sign. A^{1-8} -B^{1-8} -C^{1-4}. Goth en lat. Ex. B.N. Paris, sign. Yi 2814. Beschrijving: 1 Resoort, blz. 649 e.v.

A1r	Nieu || Tafelspel van twe || [P]ersonagien/ den eenen is een Boer/ || ende hiet Kees Knol/ ende d'ander is een Boerin/ ende hiet Neel Jans. || Noch een nieu Tafel-spel van een Per-||sonagie/ twelck een Kramer is/ ende || verkoopt Vrijers. || Noch een nieu Tafel-spel van een Per-||sonagie / 't welck een Kramer is/ ende || verkoopt Vrijsters. || (ornament) || Oock zijn hier by gevoeght sommighe || schoone ende boertighe Refereynen/ alles || seer genuechlick om te lesen. || 't Amstelredam || Ghedruckt ten Huyse van Harman || Jansz Muller/ Fyguer-snijder/ inde Warmoes-||straet/ inden vergulden Passer. 1623
A1v	(blanco)

6G1 Kees Knol en Neel Jans

A2r	Een Tafel-spel van twee personagien/ || de eerste is een Boer/ komt voort half droncken/ met || een kan inde handt/ singht: || (volgt de tekst van het spel)
A7v	(einde van het spel) || Lang 202 Regelen/ sonder het Liedeken. || Liefd' baerdt konst
	personen: Kees Knol; Neel Jans
A8r	Hier nae volghen || noch twee Tafelspeelen elc van een per=||sonagie/ en zijn Cramers: waer va*n* deen || Vrijers veylt te verkoopen/ ende de ander Vrij=||sters. Seer ghenuechlick om in Bruy=||loften ende vrolicke mael=||tijden te speelen. || Noch is hier by gevoegt een Bruylofts || Refereyn / met een Liedeken daer op accordeerende/ || met oock andere boertighe Refereynen: Welc=||ker Stock-reghels hier naer zijn || volghende: || VVant die God betrout sal

	niet verloren zijn. || Gheluckich is hy die sulcken lief heeft verkregen. || Cupidoos stralen brengt menigh int verdriet || Krijgh icse niet ic sal my zelven de keel af bijten, || O Koeck, ghy hebt so menige soete beet an. || (ornament)
A8v	Een Tafel-spel om Vrijers te || verkoopen. (paralleltekst van 3W1)
B2v	(einde van de tekst van het spel) || Finis.

6G2 Een kramer die vrijsters verkoopt

B3r	Een nieuw Tafelspel van een Kramer || die Vrysters verkoopt. || De Kramer eens of tweemael over gaende/ seyt: || (volgt de tekst van het spel)
B6v	(einde van de tekst van het spel) || Finis.
	persoon: kramer
B7r	Bruylofts Refereyn. || (volgt de eerste strofe) || Een Bruylofts Liedekens / twelc geson=||gen wort tusschen dit Refereyn/ en gaet op || de voys: Den tijd is hier. || (volgt de tekst van het eerste couplet)
B7v	Het tweede vers vant Refereyn: || (volgt tekst) || Het tweede vers vant Liedeken. || (volgt tekst)
B8r	Het derde vers vant Refereyn. || (volgt tekst) || Het derde vers vant Liedeken. || (volgt tekst)
B8v	Het vierde Versken vant Refereyn || (volgt tekst) || Het vierde Verskens van't Liedeken. || (volgt tekst) || (ondertekening:) Liefd' baert konst
C1r-C4v	(4 refreinen, alle ondertekend: Liefd' baert konst)

6H Cruyt-hofken

8^0. 48 bl. 35 rr. Sign. A^{1-8} -F^{1-8}. Goth. en Lat. Ex. B.N. Paris, sign. Yi 2698.
Beschrijving: 1 Resoort, blz. 653 e.v.

Cruyt-hofken || Vol lieflijcke/
ghe=||nuchlijcke/ ende wtghelesen ||
Bruyloft-spelen ende Tafel-spelen/ soo
wel || van 1.2.3. als meer personen.
Desghelijcx een Bate-||ment ende een
Coninc-spel/ al tsamen seer ghenuch-||lick
ende profijtelick voor alle Liefhebbers
vande || lofwaerdighe Const von [sic!]
Rethorica, ende voor || melancolijcke
menschen om haer || swaermoedicheyt te
|| verdrijven. ||

Noch is hier by ghevoecht (twelck noyt ghedruckt gheweest en is) || twee spelen/ ende de Legende van S. Haring/ || seer ghenoechlick te lesen. || (vignet) || Tot Delf, || By Bruyn Harmanssz Schinckel / woo=||nende aent merct-velt inde Druc-||kerije. Anno 1600.

6H1 Soet en suer

d. Cornelis Meesz. van Hout

A1v	Bruyloft-spel van Soet en Suer. || (volgt de tekst van het spel)
A4r	(einde van de tekst van het spel) || Omnia probate quod bonum est tenete. || Hout dat goet is. 1.Tessal.5.21. *personen*: Soet; Suer
A4r-B1r	Bruyloft-spel van tvvee personen, vvt vvelcke || verclaert werden thien excelentien vanden || Houwelijcken staet. (paralleltekst van 3E1)
B1r-B4v	Een Bruyloft-spel van tvve Personagien, || Om over eender Bruyts Tafel te spelen. D'eene is || ghecleet ghelijck eenen Sot / ende heet Gauweloos wtslach. || De ander is ghecleet gelijck een gestadic Man/ en*de* heet || Deuchdelijck ingheven/ ende sy brenghen ver Bruyt presenten tegen dat tkint gemaeckt is/ te weten/ || Luyers Pappe ende een Wieghe. (paralleltekst van 3E3)

6H2 Blijden will en sotte cout

B4v	Tafel-spel van tvvee Persoonen, || Met namen Blijden Will, een fraye Doch-||ter/ Sotte Cout, Boerdich. || (volgt de tekst van het spel)
C2v	(einde van de tekst van het spel) *personen*: Blijden Will; Sotte Cout

C2v-C7v	Een seer schoon Tafel-speelken van drie Perso-‖nagien, seer ghenuechelijc om lesen, (paralleltekst van 3E2)
C7v-D4r	Een Tafel-spel van tvvee Personagien, ‖ Den eenen een Schipper, ende heet Iaep selden thuys: ‖ Ende comt eerst voort. ‖ (volgt tekst) ‖ Ende d'ander een Boer heet Iasper ‖ goet-bloet. (paralleltekst van 3V1)

D4r-D8r	Een Tafel-spel van een Lants-knecht die teghen || zijn eyghen schaduvve vocht. (paralleltekst van 3U2)
D8r-E3r	Een Tafel-spel, om Vrijers te vercoopen. (paralleltekst van 3W1)
E3r-E7r	Tafel-spel van een Dronckaert die by hemselven || spreect meynende dat hy vvonder siet. (paralleltekst van 3X1)
E7r-F1r	Factie. || Personagien. || (volgt lijst) (paralleltekst van 3C57)
F1r-F6r	Een schoon Coninck-spel voor den minnaers, || Waer inne vele schoone gheraetselen wtghegheven worden/ || seer gheneuchelijck. (paralleltekst van 3E, blz. J1v-J6v)
F6v	Hier volcht de Legende van || Sinte Haringius.
F8v	Eynde.

Lijst van de bewaarplaatsen der manuscripten

(blz. 281)

Verblijfplaats onbekend: 0F1, 2 31; 2 35
Brussel, Koninklijke Bibliotheek: 0A; 0C1a; 0D1.
Gent, Universiteitsbibliotheek: 0B1; 2 32; 2 33.
's-Gravenhage, Algemeen Rijksarchief: 2 34.
Leuven, Universiteitsbibliotheek: 0C1b.
Zutphen, Gemeente-archief: 0E1.

Lijst van auteurs, afschrijvers en eigenaren (blz. 282-286)

Guldepoort, François, *Goet ront*, auteur 4 40.
Hout, Cornelis Meesz. van, *Hout dat goet is*, auteur 6H1.
Jansen, Rutgaert, *gaet so godt wil*, auteur 2 34 (?).
Liefd' baert konst, auteur 6G1.
Rieu, W.Ph. du, auteur 4 42.
Schabalie, Dirick, *Weest soo ghesint*, auteur 4 41, 4 43.
Verheijleweghen, Johannes, eigenaar 0D1.

Wils, Adriaen (?), *Alst Godt belieft*, auteur 2 33.

Lijst van de spelende personages (blz. 287-338)

A
Aards Gewin 4 43
Abraham 0E1
Adam 0C1
Alexander 4 43
Andreas 0D1
Anna 0C1
Antichrist 0F1

B
Baljuw van de sneeuw 0B1
Batholomeus 0D1
Bedrog 4 41
Beëlzebub 2 35
Berit 0F1
Beerte 2 33
Bette 0A7
Bittere Ellende 0C1
Blijde Wil 6H2
Bollaert 0A9
Bruidegom 2 35

D
Damiët 0A1
David 0C1
Elk en *Deen* 2 31
Demetrijo 4 43
Deugd 4 40
Lustig *Dicht* 2 34
Wauter *Dicksteert* 2 33

E
Eenvuldigheid 4 41
Eer 4 40
Eergierigheid 4 40
Eigen Bate. 4 41
Elia 0F1
Elk en Deen 2 31
Bittere *Ellende* 0C1
Enoch 0F1
Esmoreit 0A1
Eva 0C1

Everaet 0A8

F
Floerant 0A3
Florentijn 0A3

G
Gabriël 0C1, 0D1
Innig *Gebed* 0C1
Geert 0A4
Heilige *Geest* 0C1
Goed *Gehoor* 4 43
Gelaten Mens 4 43
Geloof 2 35
Geraerd 0A3
Gerechtigheid 0B1, 0C1
Aards *Gewin* 4 43
Gierigheid 0B1
Gloriant 0A3
IJdel *Glorie* 2 35, 4 40
God 0C1, 0D1
Godevaert 0A3
Zoon *Gods* 0C1
Gods Wil 2 31
Schriftuurlijk *Gods* Woord 2 34
Valse *Godsdienst* 4 43
Goed Gehoor 4 43
Goed Onderscheid 4 41
Gosen 0A10

H
Hagar 0E1
Heilige Geest 0C1
Hete IJver 4 43
Hoop 2 35
Hovaardij 2 35

I
Imberecht 0A7
Innig Gebed 0C1
Inwendig Verstand 2 34

J
Jacobus 0D1
Jan 0A7
Sint *Jan* 0D1
Neel *Jans* 6G1
Jesaja 0C1
Joachim 0C1
Job 0C1
Josef 0C1
Judeï 0F1
Juliane 0A6

K
Caritas 2 35
Kees Knol 6G1
Clappaert 0A9
Kees *Knol* 6G1
Cockijn 0A9
Zotte *Kout* 6H2
Kwaderaad 2 35

L
Lanseloet 0A5
Smekende *Leugen* 2 34
Lichtvoet 0F1
Onze *Lieve* Vrouw 0C1
Lippijn 0A2
Listigheid 4 41
Loiaert 0A9
Lucifer 0C1, 0D1, 0F1, 2 35
Lustig Dicht 2 34
Luutgaert 0A6, 0A8
Lijsbet 0A7

M
Machtelt 0A6
Schamel *Man* 0B1
Maria 2 35
Proper *Materie* 2 34
Mattheus 0D1
De *Menige* 2 31

Gelaten *Mens* 4 43
Onverzocht *Mens* 4 41
Michael 0D1
Moiaert 0A9

N
Neel Jans 6G1
Nijd 0C1
Nijd tot de Waerheid 2 34

O
Goed *Onderscheid* 4 41
Onnozel 4 44
Ontfermhertigheid 0B1, 0C1
Onverzocht Mens 4 41
Ootmoedigheid 2 35, 4 40
Oproer 4 43

P
Partij 4 43
Patres 0F1
Paulus 0D1, 4 43
Petrus 0D1
Philippus 0D1
Platus 0A1
Populus 0F1
Potestaat 0D1
Praktijk 4 40
Proper Materie 2 34

R
Raepallop 0F1
De *Reden* 2 31
Wegdragende *Reden* 2 34
Reinout 0A5
Retorica 2 34
Robbrecht 0A1
Die *Roedelioen* 0A3
Roekeloze 2 35
Rogier 0A3
Rubben 0A10
Rijke Vrek 0B1

S
Sanderijn 0A5
Sara 0E1
Schamel Man 0B1
Schande 4 40
Scherponderzoek 2 35

Schriftuurlijk Gods Woord 2 34
Stads *Schrijver* 4 43
Schijndeugd 4 41
Serpent 0C1
Seth 0C1
Simon 0D1
Sint Jan 0D1
Smekende Leugen 2 34
Baljuw van de *Sneeuw* 0B1
Die *Somer* 0A9, 0B1
Stads Schrijver 4 43
Sterkheid 4 41

T
Thomas 0D1
Trise 0A2
De *Tijd* 4 40
Tijdverlies 2 35

V
Valse Godsdienst 4 43
Vasthouden 0B1
Vele 4 41
Venus 0A9
Inwendig *Verstand* 2 34
Vervolg 4 43
Vrede 0C1
Vrees 2 35
Rijke *Vrek* 0B1
Onze Lieve *Vrouwe* 0C1

W
Waarheid 0B1, 0C1
Nijd tot de *Waarheid* 2 34
Wauter Dicksteert 2 33
Wegdragende Reden 2 34
Blijde *Wil* 6H2
Gods *Wil* 2 31
Die *Winter* 0A9
Schriftuurlijk Gods *Woord* 2 34

IJ
IJdel Glorie 2 35, 4 40
Hete *IJver* 4 43

Z

Zoet 6H1
Zomer 0A9, 0B1
Zoon Gods 0C1
Zot 0B1
Zotte Kout 6H2
Zottecollacie 2 35
De *Zulke* 4 40
Zuur 6H1

Lijst van technische termen voor de soortaanduiding (blz. 339-340)

abel spel 0A1; 0A3; 0A5; 0A9.
bruyloftsspel 6H1
edel dinc 0A3.
esbatement 4 44
goede sotternie 0A7.
comedie 4 41; 4 43
sotte boerde 0A7.
sotternie 0A2; 0A4; 0A6; 0A10.
spel 2 32; 2 35; 4 43
spel van sinnen (sinnespel) 2 34, 4 40
tafelspel 2 31; 2 33; 4 42; 6F1; 6G1; 6G2; 6H2

Gedeeltelijk systematische groepering (blz. 341)

Abele spelen:
0A1; 0A3; 0A5; 0A9.

Kluchten:
0A2; 0A4; 0A6; 0A7; 0A8; 0A10.

Mysteriespelen:
0C1; 0D1.

Historiaalspelen:
Oud-testamentisch: 0E1.

Gelijkenisspelen:
2 35.

Geraadpleegde werken

1 Ampe, A. ‘Jan van Denemarken's processiespel’, in: *Handelingen van de Koninklijke Zuidnederlandse Maatschappij*: 32 (1978 [1979]), blz. 5 e.v. (*2 17*)

1 Antonissen, R. *Een abel spel Vanden Winter ende vanden Somer*, Antwerpen 1946. (*0A9*)

1 Beuken, W.H. *Die eerste bliscap van Maria en Die sevenste bliscap van Onser Vrouwen*, Culemborg 1978^2. (*0C1a, 0D1*)

1 Boheemen, F.C. van. & Van der Heijden, Th.C.J. van der. ‘Merct doch dit gruwelijck spectakel van dit gespuis. Uit de geschiedenis van de rederijkerskamer “De hofbloemkens” uit De Lier’, in: *Uit het Liers verleden*, De Lier 1981, blz. 71-115. (*2 34*)

1 Braekman, W.L. ‘Een onbekend Gents handschrift met rederijkersteksten’, in: *Jaarboek De Fonteine*: 27-28 (1976-1977) 1, pp. 61-95. (*2 32*)

1 Coigneau, D. *Mariken van Nieumeghen*, 's-Gravenhage 1982. (*4 13*)

1 Derolez, A. *Inventaris van de handschriften in de Universiteitsbibliotheek te Gent*, Gent 1977.

1 Deschamps, J. *Middelnederlandse handschriften uit Europese en Amerikaanse bibliotheken. Catalogus (van de) tentoonstelling (in de) Koninklijke Bibliotheek Albert I (te) Brussel, 24 okt. - 24 dec. 1970*, Leiden 1972^2.

2 Dibbets, G.R.W. & Hummelen, W.M.H. ‘Joseph, een historiaalspel van Jeronimus van der Voort (?)’, in: *Jaarboek De Fonteine*: 23-24 (1973-1974), pp. 43-166. (*1U11*)

1 Diegerick, A. *Essai de bibliographie yproise. Etude sur les imprimeurs yprois. 1547-1834*, Ypres 1873-1881.

1 Duinhoven, A. *Esmoreit*, Zutphen z.j. [1979]. (*0A1*)

4 Eeghem, W. van. ‘Doedelzak contra luit’, in: *Prosper Verheyden gehuldigd*, Antwerpen 1943, pp. 205-234. (*1N7*)

1 Endepols, H.J.E. *Vijf geestelijke toneelspelen der middeleeuwen*, Amsterdam 1940. (*0C1a, 0D1*)

5 Erné, B.H. & Dis, L.M. van. *De Gentse Spelen van 1539*, 's-Gravenhage 1982. (*3B1-3B19*)

1 Gessler, J. ‘Fragmenten van een Limburgsch Antichrist-spel uit de XVe eeuw’, in: *Album opgedragen aan Prof.Dr. J. Vercoullie*, Brussel 1927, blz. 137 e.v. (*0F1*)

1 Gimberg, J. ‘Fragment van een geestelijk drama’, in: *Bijdragen en Mededeelingen Gelre*: 6 (1903), blz. 279 e.v. (*0E1*)

1 Haan, M.J.M. de. *De spiegel der zaligheid van Elkerlijk*, Leiden 1979. (*1X1-4 04*)

1 Hanssen, M. ‘De Bergen op Zoomse rederijkers op het landjuweel te Antwerpen in 1561’, in: *Jaarboek Studenten R.K. Leergangen*: (1928), pp. 134 e.v. (*3C11-3C13*)

1 Hoebeke, M. *Het Spel van de V vroede ende van de V dwaeze maegden*, Zwolle 1979^2. (*2 35*)

4 Hummelen, W.M.H. & Schmidt, C. *Naäman Prinche van Syrien*, Zutphen s.d. (1975). (*1D8*)

1 Kammen, L. van. *De abele spelen naar het Hulthemse handschrift*, Amsterdam 1969^2. (*0A1-6, 0A9-10*)

1 Kempenaer, A. de. *Vermomde Nederlandsche en Vlaamsche schrijvers*, Leiden z.j. [1928]

1 K[etele], J. *Het Spel van de vyf vroede ende van de vyf dwaeze maegden*. (Maetschappy der Vlaemsche Bibliophilen, 2e serie, nr. 6), Gent 1846. (*2 35*)

1 Kruyskamp, C. ‘De klucht van Hans Snapop’, in: *Jaarboek De Fonteine*: 21-22 (1971-1972), pp. 27-45. (*10G11*)

1 Lammens-Pikhaus, P. ‘Het “Tafelspel van een man en een wachter” in het handschrift 134C55 van de Koninklijke Bibliotheek te 's-Gravenhage’, in: *Jaarboek De Fonteine*: 25-26 (1975), pp. 141-164. (*1W14*)

2 Lammens-Pikhaus, P. ‘Een nog onbekend tafelspel in een bundel vrome en ascetische gedichten’, in: *Jaarboek De Fonteine*: 31-32 (1980-1981) 2, pp. 115-128. (*2 33*)

1 Laport, B. *Goossen ten Berch. Een cluijt van Geert en Maes. Naar het handschrift van ‘Trou moet blijcken’*, Enschede 1982. (*10G20*)

2 Leendertz, P. *Middelnederlandsche Dramatische Poëzie*, Leiden, z.j. [1899-1907] (*0A1-10, 0B1, 0Dl, 1E1-3, 1F2, 2 28, 2 29, 2 35, 4 03*)

1 Maeyer, Al. de. & Roemans, R. *Esmoreit*, Antwerpen 1948. (*0A1*)

1 Meeus, H. *Repertorium van het ernstig drama in de Nederlanden 1600-1650*, Leuven 1983.

1 Mertens, F.H. *Een cluyte van Playerwater Tafelspel*, Antwerpen 1838. (*2 29*)

3 Mierlo, J. van. *De letterkunde van de Middeleeuwen*. (*Geschiedenis van de letterkunde der Nederlanden*) 's-Hertogenbosch 1950^{2}, Deel II.

2 Moltzer, H.E. *Middelnederlandsche Dramatische Poëzie*, Groningen 1875. (*0C1a, 1E1-3, 2 28, 2 29*)

1 Pleij, H. & Resoort, R.J. 'Zestiende-eeuwse vondsten in de Herzog-August Bibliothek te Wolffenbüttel', in: *Spektator*: 4 (1974-1975), blz. 385-408.

1 Potter, F. de. *Schets eener geschiedenis van de gemeentefeesten in Vlaanderen*, Gent 1870. (*2 31*)

1 Resoort, R.J. & Pleij, H. 'Nieuwe bronnen en gegevens voor de literatuurgeschiedenis van de zestiende eeuw uit Parijse bibliotheken', in: *Spektator*: 5 (1975-1976), blz. 637-659.

1 Roemans, R. & Assche, H. van. *Een abel spel van Esmoreit*, Antwerpen 1977^{3}. (*0A1*)

2 Roemans, R. & Assche, H. van. *Een abel spel van Lanseloet van Denemerken*, Antwerpen 1982^{8}. (*0A5*)

3 Roemans, R. & Assche, H. van. *Een abel spel van Gloriant*, Antwerpen 1970^{2}. (*0A3*)

1 Roose, L. 'Het refrein en het presentspel van Frans Fraet', in: *Jaarboek De Fonteine*: 25-26 (1975) 1, pp. 119-140. (*1D10*)

1 Schepper, M. de. (red) *Nederlandse letteren in de Leuvense Universiteitsbibliotheek. Catalogus van de tentoonstelling in de Universiteitsbibliotheek. 31 augustus - 4 september; 4-22 oktober 1982*, Z.pl. [Leuven] z.j. [1982]. (*0C1b*)

1 Sepp, Chr. *Verboden lectuur. Een drietal Indices Librorum Prohibitorum toegelicht*, Leiden 1889.

1 *Spel van sinne, door de Leidse rederijkerskamer De Witte Acoleyen vertoond te Rotterdam in 1561*. Uitgave bezorgd door een werkgroep van Leidse Neerlandici, Leiden 1975. (*3D6*)

1 Stellinga, G. *Het abel spel Vanden Winter ende vanden Somer ende ene sotternie 'Rubben' na volghende; voorafgegaan door de fragmenten Ene sotte boerde 'Drie daghe here' ende Ene goede sotternie 'Truwanten'*, Zutphen z.j. [1975] (*0A7-10*)

1 Vinckenroye, F. van. 'Goetwillich Herte. Een spel van sinne. Tekstuitgave met inleiding en verklarende aantekeningen', in: *Verslagen en Mededelingen van de Koninklijke Vlaamse Academie*: (1968), pp. 352-. (*2 22*)

1 Vreese, W. de. *Die eerste bliscap van Maria*, 's-Gravenhage 1931. (*0C1a*)

1 Waterschoot, W. *Het esbatement van de Appelboom*, 's-Gravenhage 1979. (*10B9*)

1 Werkgroep van Brusselse en Utrechtse neerlandici. *Truwanten. Een toneeltekst uit het handschrift-Van Hulthem*, Groningen 1978[2]. (*0A8*)

1 Willems, J.F. 'Die eerste bliscap van Maria. Misteriespel van het jaar 1444', in: *Belgisch Museum*: 9 (1845), blz. 37 e.v. (*0C1a*)

1 Wijngaards, N.C.H. & Serrarens, L.F.A. *Het moordadich stuck van Balthasar Gerards*, Zutphen s.d. (1977). (*7 15*)

Titelindex (blz. 400-414)

Abraham en Sara, 0E1
Aen warachtighe eere gheraken, 4 40
Antichrist, 0F1
Die eerste bliscap van Maria, 0C1
Die sevenste bliscap van Onser Vrouwen, 0D1
Blijden Will en Sotte Cout, 6H2
Die buskenblaser, 0A4
Drie daghe here, 0A7
Esmoreit, 0A1
Eyghen Bate, 4 41
Gloriant, 0A3
Die hexe, 0A6
Kees Knol en Neel Jans, 6G1
Clerc, Huys-man, Soldaet en Stierman, 4 42
Een kramer die vrijsters verkoopt, 6G2
Een kwakzalver int Bonte Huys, 6F1
Lanseloet van Denemerken, 0A5
Lippijn, 0A2
De Menighe, Elc en Deen en Redene, 2 31
Het Oproer tot Ephesien, 4 43
Pastoor, Medecyn en Advocaet, 4 44
Rubben, 0A10
Vanden Somer ende van den Winter, 0B1
Truwanten, 0A8
Soet en Suer, 6H1
Spel van de v vroede ende van de v dwaeze maegden, 2 35
Wauter Dicksteert, 2 33
Vanden Winter ende vanden Somer, 0A9
De wortel van rethoorijka, 2 34
Twyf, de Neckere en de Gendarme, 2 32